

Ewa KRZYŻAK-SZYMAŃSKA
Andrzej SZYMAŃSKI

Młodzież w świecie online a ich kompetencje internetowe

Wstęp

Współczesny świat zaawansowanych technologii komunikacyjnych zmienia się w zatrważająco szybkim tempie. Jednym z najważniejszych składników tego świata jest Internet, który od końca ubiegłego wieku skutecznie dynamizuje rozwój zachowań społecznych, zarówno w sensie kulturowym, jak i techniczno-organizacyjnym¹. Ten technologiczny system, w którym jesteśmy bezgranicznie zanurzeni², w miarę jak życie społeczne i ekonomiczne przenosi się do sieci, sprawia, że zdolność korzystania z Internetu jest aktualnie nieodzownym warunkiem prawidłowego funkcjonowania w otaczającej rzeczywistości³. Tym samym posiadanie kompetencji informatycznych⁴ stało się jedną ze strategicznych umie-

¹ W rezultacie owych gwałtownych zmian pojawiła się nowa forma społeczeństwa, nazywanego najczęściej w literaturze przedmiotu społeczeństwem informacyjnym. K. Krzysztofek i M. Szczepański określają go jako „społeczeństwo, w którym informacja jest intensywnie wykorzystywana w życiu ekonomicznym, społecznym, kulturalnym i politycznym; to społeczeństwo, które posiada bogate środki komunikacji i przetwarzania informacji, będące podstawą tworzenia większości dochodu narodowego oraz zapewniające źródło utrzymania większości ludzi”. K. Krzysztofek, M.S. Szczepański, *Zrozumieć rozwój. Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych*, Wyd. UŚ, Katowice 2005, s. 170.

² M. Castells, *Społeczeństwo sieci*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 89.

³ M. Wensel, M. Filiksiak, P. Toczyski, *Raport „Portret Internauty”*, CBOS, Gazeta.pl, Warszawa 2009, s. 8.

⁴ W literaturze przedmiotu termin kompetencje informatyczne stosuje się zwykle zamiennie z pojęciem kompetencje informacyjne, co również czynią w niniejszym opracowaniu autorzy. Za A. Piecuchem (patrz: A. Piecuch, *Kompetencje informacyjne*, [w:] *Klucowe kompetencje*

jętności, wymaganych od każdego człowieka. Pozwala ona bowiem m.in. na intelektualno-praktyczne korzystanie przez daną jednostkę z zasobów cyberprzestrzeni i ma decydujący wpływ na jej jakość życia, mobilność oraz możliwość rozwoju zawodowego⁵. Takie podejście do odbioru nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych nie jest obce europejskim instytucjom wspólnotowym, odpowiedzialnym m.in. za kreowanie właściwej polityki prawnej w omawianej kwestii. Wymiernym tego efektem są zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 26 grudnia 2006 roku w sprawie kluczowych kompetencji w procesie uczenia się przez całe życie (2006/926/WE). Z powyższych zaleceń wynika, że kompetencje⁶ informatyczne należą do jednych z ośmiu pierwszoplanowych, obok: porozumiewania się w języku ojczystym i w językach obcych; kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo-technicznych; umiejętności uczenia się; kompetencji społecznych i obywatelskich; inicjatywności i przedsiębiorczości oraz świadomości i ekspresji kulturalnej. Co do swej istoty „kompetencje informatyczne obejmują umiejętność i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK): wykorzystywania komputerów do uzyskiwania oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieciach współpracy za pośrednictwem Internetu”⁷.

W Polskiej rzeczywistości z kształtowaniem i rozwijaniem kompetencji informacyjnych mamy do czynienia od momentu pojawienia się informatyki jako przedmiotu szkolnego⁸. Obecnie kompetencje te – „umiejętność sprawnego po-

a technice vzdelavanie, red. J. Pavelka, Wyd. PULIB, Presova 2007, s. 121–122, źródło: http://www.pulib.sk/elpub2/FHPV/Pavelka2/pdf_doc/piecuch.pdf [dostęp: 27.04.2012]); wskazać jednak należy, że można mieć w tym względzie pewne wątpliwości. W ocenie ww. zakres pojęcia kompetencje informacyjne jest szerszy, zawiera on bowiem w sobie zarówno kompetencje informatyczne, jak i komunikacyjne.

⁵ M. Wensel, M. Filiksiak, P. Toczyski, op. cit., s. 8.

⁶ Kompetencje definiowane są jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, do bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia. (*Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie* (2006/962/WE), s. 13, źródło: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:pl:PDF>, [dostęp: 20.07.2012].

⁷ D. Janczak, E. Kędracka, M. Rostkowska, *Narzędzia TIK wspomagające projekt gimnazjalny. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjów*, s. 4, źródło: <http://www.ore.edu.pl/strona-ore/phocadownload/EFS/poradnikwikwpgpop.pdf> [dostęp: 20.07.2012].

⁸ A. Piecuch, *Kompetencje informacyjne*, [w:] *Klucove kompetencie a technice vzdelavanie*, red. J. Pavelka, Wyd. PULIB, Presova 2007, s. 120, źródło: http://www.pulib.sk/elpub2/FHPV/Pavelka2/pdf_doc/piecuch.pdf [dostęp: 27.04.2012].

sługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi” – zaliczane są do najważniejszych kwalifikacji zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na etapie szkoły podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej. Ich zasadniczy zakres precyzuje podstawa programowa kształcenia ogólnego, która określa je poprzez cele kształcenia do zajęć komputerowych oraz z informatyki (patrz tabela 1).

Gdy mówimy o roli szkoły w kreowaniu kompetencji informatycznych, nie bez znaczenia jest tutaj fakt, że nabywanie określonych właściwości (wiedzy, umiejętności i postaw) przez ucznia jest determinowane przez wiele czynników, w tym także przez dyspozycje poznawcze użytkownika i czas obcowania z danym narzędziem. W efekcie, pomimo wdrażanych programów nauczania, prowadzone badania dotyczące tego zagadnienia wskazują na istotne braki młodych Polaków w ich kompetencjach informatycznych, które są konieczne do bezpiecznego korzystania z Internetu (od ponad $\frac{1}{3}$ do ponad $\frac{2}{3}$ badanych dzieci)⁹, wskazują ponadto na trudności nastolatków związane z wyszukiwaniem potrzebnych im informacji w sieci¹⁰.

W dyskursie socjologicznym kompetencje internetowe człowieka mają istotne znaczenie w przystosowaniu się do zachodzących zmian społecznych wywołanych przez technologie cyfrowe. Zdaniem K. Krzysztofka, zmiany niesione przez owe technologie i konsekwencje ich użycia najtrafniej zdefiniowane są w paradygmacie nowych teorii, głównie społeczeństwa informacyjnego i sieciowego. Wymieniony badacz podkreśla jednocześnie, że poprzestanie bądź koncentrowanie się tylko na tym nurcie uznać należy za niewątpliwą słabość najnowszej myśli społecznej dotyczącej zmiany, transformacji i rozwoju w epoce cyfryzacji¹¹. Z tego punktu widzenia za przydatne i wartościowo poznawcze uznaje on również niektóre klasyczne socjologiczne koncepcje zmiany i rozwoju związane z teoriami: cyklicznymi, dychotomicznymi oraz linearnymi. W jego opinii są one użyteczne w wyjaśnianiu niektórych aspektów transformacji i funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego, czego nie można w pełni osiągnąć, odwołując się wyłącznie do „nowych teorii”¹².

Abstrahując od zasygnalizowanego wątku zmiany społecznej w epoce nowych technologii cyfrowych, jako podłoże teoretyczne prezentowanych rozważań (wyjaśnienia zależności między korzystaniem z Internetu a posiadanymi

⁹ L. Kirwil, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo na tle danych dla UE*. Wstępny raport z badań EU Kids Online przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9–16 lat i ich rodziców, Warszawa 2010, s. 8, źródło: www.eukidsonline.net [dostęp: 27.04.2011].

¹⁰ R. Czeladko, *Polscy uczniowie bezradni w sieci*, „Rzeczpospolita” 2011, nr 149, s. A6.

¹¹ K. Krzysztofek, *Zmiana permanentna? Refleksje o zmianie społecznej w epoce technologii cyfrowych*, „Studia Socjologiczne” 2012, nr 4, s. 9–10.

¹² Ibidem, s. 9–39.

przez ludzi kompetencjami) przyjęto teorię Pierre'a Bourdieu, interpretującą sieć jako proces konwersji kapitałów (ekonomicznego, społecznego i kulturowego). Kapitał kulturowy, w tym kontekście, może być identyfikowany z kompetencjami, które umożliwiają korzystanie z Internetu. Ich brak powoduje, że człowiek nie będzie w stanie zastosować zasobów Internetu do osiągnięcia jakichkolwiek korzyści¹³. Uzupełnieniem niejako tej teorii jest reguła 1% opisana przez S. Whittakera, L. Terveena, W. Hill i L. Cherny¹⁴. Zgodnie z nią – 1% internautów tworzy treści, 9% je modyfikuje czy edytuje, a 90% tylko je przegląda. Aktywność w sieci w dużym stopniu wynikać będzie z posiadanych umiejętności obsługi komputera i kompetencji medialnych.

Tabela 1. Cele kształcenia zajęć komputerowych i informatyki

	Kl. IV–VI szkoła podstawowa	Gimnazjum
Nazwa przedmiotu	zajęcia komputerowe	informatyka
Cele kształcenia	<p>I. Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem; świadomość zagrożeń i ograniczeń związanych z korzystaniem z komputera i Internetu.</p> <p>II. Komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p> <p>III. Wyszukiwanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł; opracowywanie za pomocą komputera rysunków, motywów, tekstów, animacji, prezentacji multimedialnych i danych liczbowych.</p> <p>IV. Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji z wykorzystaniem komputera.</p> <p>V. Wykorzystywanie komputera do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin, a także do rozwijania zainteresowań.</p>	<p>I. Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem, wykorzystanie sieci komputerowej; komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p> <p>II. Wyszukiwanie, gromadzenie i przetwarzanie informacji z różnych źródeł; opracowywanie za pomocą komputera rysunków, tekstów, danych liczbowych, motywów, animacji, prezentacji multimedialnych.</p> <p>III. Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji z wykorzystaniem komputera, z zastosowaniem podejścia algorytmicznego.</p> <p>IV. Wykorzystanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin oraz do rozwijania zainteresowań.</p> <p>V. Ocena zagrożeń i ograniczeń, docenianie społecznych aspektów rozwoju i zastosowań informatyki.</p>

Źródło: Załącznik nr 2 i 4 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2009, nr 4, poz. 17).

¹³ T. Zarycki, *Spoleczne konsekwencje rozwoju Internetu – rewolucja czy reprodukcja struktur społecznych?*, [w:] *Spoleczna przestrzeń Internetu*, red. D. Batorski, M. Marody, A. Nowak, Wyd. SWPS, Warszawa 2006, s. 337–343.

¹⁴ Za: M. Szpunar, *Nowe-stare medium*, Wyd. IFIS PAN, Warszawa 2012, s. 86.

Uwagi metodologiczne badań

Kwestia kompetencji informatycznych stała się również punktem zainteresowania niniejszego opracowania. Podjęto w nim próbę zdiagnozowania stopnia posiadanych kompetencji TSI i TIK wśród nastolatków (uczniów szkół podstawowych i gimnazjalistów). Uczyniono to zarówno poprzez sprawdzenie aktywności użytkowników w sieci i ich ogólnych umiejętności radzenia sobie w Internecie, jak też badając umiejętność bezpiecznego korzystania z Internetu oraz zachodzących w tym aspekcie wzajemnych powiązań.

Na kanwie wytyczonego zadania postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jaki jest poziom kompetencji informatycznych wśród badanych uczniów?
2. Jakie są różnice w kompetencjach informatycznych uczniów klasy VI szkoły podstawowej i klasy III gimnazjum?
3. Jakiego rodzaju aktywności podejmują respondenci w Internecie?
4. Jaki odsetek wśród badanych stanowią uczniowie patologicznie korzystający z Internetu?

Badania przeprowadzono w 2012 r. na terenie województwa śląskiego w wybranych szkołach podstawowych i gimnazjalnych funkcjonujących w obrębie miejscowości: Świerklany, Orzesze, Jaworzno, Pszczyna i Rybnik.

Do zgromadzenia informacji o charakterze jakościowym i ilościowym wykorzystano:

- autorski kwestionariusz anonimowej ankiety, który został rozpropagowany wśród uczniów klas szóstych szkoły podstawowej oraz klas trzecich gimnazjum,
- test diagnozujący poziom uzależnienia od Internetu K. Young w adaptacji P. Majchrzaka i N. Ogińskiej-Bulik¹⁵ oraz R. Poprawy¹⁶.

Ogółem w badaniach wzięło udział 661 respondentów, w tym 264 osoby płci żeńskiej i 397 płci męskiej.

Poziom kompetencji informatycznych badanej młodzieży

W ramach prowadzonych badań w pierwszej kolejności respondenci mieli za zadanie dokonać samooceny posiadanych przez siebie kompetencji informatycznych w zakresie obsługi komputera i Internetu. Powyższą czynność uczniowie

¹⁵ P. Majchrzak, N. Ogińska-Bulik, *Uzależnienie od Internetu*, Wyd. AHE, Łódź 2010.

¹⁶ R. Poprawa, *Definicja i kryteria diagnostyczne Problematycznego Używania Internetu*, źródło: <http://www.psychologia.uni.wroc.pl/uploads/KryteriaPUI.pdf> [dostęp: 25.08.2012].

realizowali, posługując się pięciostopniową skalą ocen (od „1” do „5”)¹⁷, którą przyrównywali do wyspecyfikowanych na tę okoliczność umiejętności, wyodrębnionych na podstawie dostępnej literatury oraz kompetencji określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Jak wynika z uzyskanych danych (patrz tabela 2), badani stosunkowo wysoko oceniali posiadane przez siebie umiejętności obsługi komputera i Internetu. Ponad 90% z nich było przekonanych, że potrafi automatycznie i bezbłędnie używać wyszukiwarek internetowych, penetrując sieć w poszukiwaniu interesujących ich informacji. Równie wysoki odsetek młodzieży deklarował posiadanie na takim samym poziomie kompetencji w zakresie: kopiowania lub przenoszenia pliku bądź folderu (88%), dodawania strony internetowej do zakładek (87%) oraz używania polecenia kopiowania, wycinania i wklejania w celu powielania lub przenoszenia wybranych fragmentów tekstu (85%). Ponad 70% badanych osób było przekonanych, że bez żadnych trudności i problemów radzi sobie: z usuwaniem historii odwiedzin stron, ze zmianą prywatności na swoim profilu społecznościowym, przesyłaniem e-maili z załącznikami, z wynajdywaniem informacji o tym, jak bezpiecznie zachowywać się w Internecie, czy też z oceną i zdolnością blokowania niechcianych kontaktów. Podobnie wysoki stopień obsługi komputera deklarowało $\frac{2}{3}$ uczniów w obszarze: tworzenia prezentacji multimedialnych (67%), tekstów użytkowych za pomocą edytora tekstów (68%) oraz wykorzystywania edytora grafiki do tworzenia rysunków (61%). Co drugi z badanych nie wątpił w swoją biegłość i perfekcjonizm w porównywaniu różnych stron internetowych na okoliczność prawdziwości informacji na nich zawartych, jak również w swoją umiejętność instalowania nowych urządzeń współpracujących z komputerem, takich jak drukarka czy skaner. Prawie połowa ankietowanych (48% z nich) wystawiła sobie optymalną ocenę, deklarując najwyższy stopień kwalifikacji pozwalających na zmianę ustawienia filtrowania stron internetowych oraz bezproblemowe blokowanie niechcianych reklam i spamów. Najmniejsza grupa respondentów przyznała się natomiast do biegłego tworzenia strony internetowej (18%) oraz pisania programów komputerowych (15%).

¹⁷ W badaniach przyjęto, że ocena 1” oznacza całkowity brak umiejętności wykonania określonego zadania, ocena „2” oznacza umiejętność wykonania niektórych elementów czynności przy aktywnej pomocy osób trzecich, ocena „3” oznacza umiejętność samodzielnego wykonania czynności, która nie zawsze ze względu na posiadaną wiedzę zakończona będzie sukcesem, ocena „4” oznacza posiadanie umiejętności bezproblemowego wykonania czynności z bardzo rzadko zdarzającymi się pomyłkami, ocena „5” oznacza automatyzm i perfekcjonizm w wykonywaniu czynności.

Tabela 2. Poziom kompetencji informatycznych badanej młodzieży

Lp.	Rodzaj umiejętności	Poziom deklarowanej umiejętności									
		Umiem to zrobić automatycznie (5)		Umiem to zrobić (4)		Umiem to zrobić, ale nie zawsze doprowadzam czynność do końca (3)		Potrafię wykonać tylko niektóre elementy tej czynności i ktoś musi mi pomóc (2)		Nie potrafię w ogóle tej czynności zrobić (1)	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	Używanie wyszukiwarki internetowej (np. Google) w celu znalezienia informacji	618	93,5	32	4,8	6	0,9	5	0,8	0	0,0
2	Kopiowanie lub przenoszenie pliku lub folderu	584	88,4	44	6,7	14	2,1	16	2,4	3	0,5
3	Dodanie strony internetowej do zakładek	579	87,6	49	7,4	8	1,2	10	1,5	15	2,3
4	Używanie polecenia kopiowania, wycinania i wklejania w celu powielania lub przenoszenia wybranych fragmentów tekstu	568	85,9	59	8,9	29	4,4	4	0,6	1	0,2
5	Usuwanie historii odwiedzin stron	522	79,0	65	9,8	36	5,4	21	3,2	17	2,6
6	Zmiana ustawienia prywatności na swoim profilu społecznościowym	520	78,8	67	10,1	32	4,8	12	1,8	30	4,5
7	Przesyłanie e-maila z załącznikami (np. z dokumentami, plikami graficznymi)	481	72,8	98	14,8	43	6,5	24	3,6	15	2,3
8	Znalezienie informacji o tym, jak bezpiecznie korzystać z Internetu	480	72,6	95	14,4	43	6,5	15	2,3	28	4,2
9	Zablokowanie niechcianych kontaktów	463	70,0	100	15,1	52	7,9	27	4,1	19	2,9
10	Tworzenie tekstów użytkowych za pomocą edytora tekstu	454	68,7	101	15,3	70	10,6	25	3,8	11	1,7
11	Tworzenie elektronicznej prezentacji	449	67,9	128	19,4	51	7,7	20	3,0	13	2,0
12	Tworzenie rysunków z użyciem edytora grafiki	405	61,3	136	20,6	65	9,8	39	5,9	16	2,4
13	Instalowanie nowych urządzeń do komputera (drukarka, modem, skaner...)	345	52,2	172	26,0	70	10,6	42	6,4	32	4,8

Tabela 2. Poziom kompetencji informatycznych badanej młodzieży (cd.)

Lp.	Rodzaj umiejętności	Poziom deklarowanej umiejętności									
		Umiem to zrobić automatycznie (5)		Umiem to zrobić (4)		Umiem to zrobić, ale nie zawsze doprowadzam czynność do końca (3)		Potrafię wykonać tylko niektóre elementy tej czynności i ktoś musi mi pomóc (2)		Nie potrafię w ogóle tej czynności zrobić (1)	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
14	Porównywanie różnych stron internetowych, żeby zdecydować, czy podane informacje są prawdziwe	363	54,9	150	22,7	101	15,3	32	4,8	15	2,3
15	Wykorzystanie podstawowych funkcji w arkuszu kalkulacyjnym	352	53,3	133	20,1	101	15,3	59	8,9	16	2,4
16	Zablokowanie niechcianych reklam/spamu/wiadomości	323	48,9	138	20,9	111	16,8	46	7,0	43	6,5
17	Zmienianie ustawień filtrowania (które strony internetowe można oglądać, a które nie)	260	39,3	124	18,8	126	19,1	73	11,0	78	11,8
18	Tworzenie strony internetowej	119	18,0	122	18,5	173	26,2	86	13,0	161	24,4
19	Pisanie programu komputerowego z użyciem języka programowania	97	14,7	77	11,6	125	18,9	148	22,4	214	32,4

Źródło: badania własne.

Mając na uwadze uzyskane wyniki, określono średnią arytmetyczną dla każdej umiejętności wymienionej w kwestionariuszu ankiety oraz uszeregowano je według miejsca zajętogo w rankingu (patrz wykres 1).

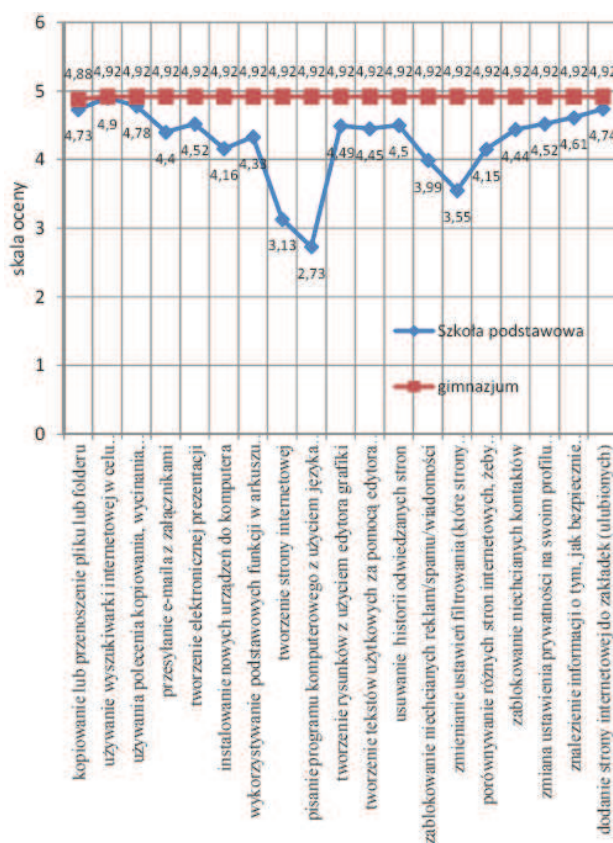

Wykres 1. Średnia ocena przypisana przez respondentów poszczególnym umiejętnościom

Źródło: badania własne.

Analizując otrzymany układ odpowiedzi, ustalono, że najwyższą ocenę średnią (4,91) posiadanych kompetencji przez badanych uczniów odnotowano w zakresie używania wyszukiwarki internetowej w celu znalezienia stosownych informacji w sieci. Na drugim i trzecim miejscu pod względem najwyższej średniej (4,8) znalazły się umiejętności kopiowania, wycinania, wklejania w celu powielenia lub przenoszenia wybranych fragmentów tekstu oraz kopiowania lub przenoszenia pliku bądź folderu. Są to umiejętności kształtowane u dzieci już na poziomie szkoły podstawowej i w miarę postępującej edukacji stopniowo utrwała się je i rozwija. Stąd nie dziwi ich wysoka pozycja w hierarchii średnich ocen. Natomiast wśród kompetencji informatycznych, które uzyskały najniższą średnią ocen, a tym samym ich wykonanie przysparza najwięcej trudności badanym lub nie potrafią ich w ogóle zrealizować, znajduje się pisanie programów komputerowych z użyciem języka progra-

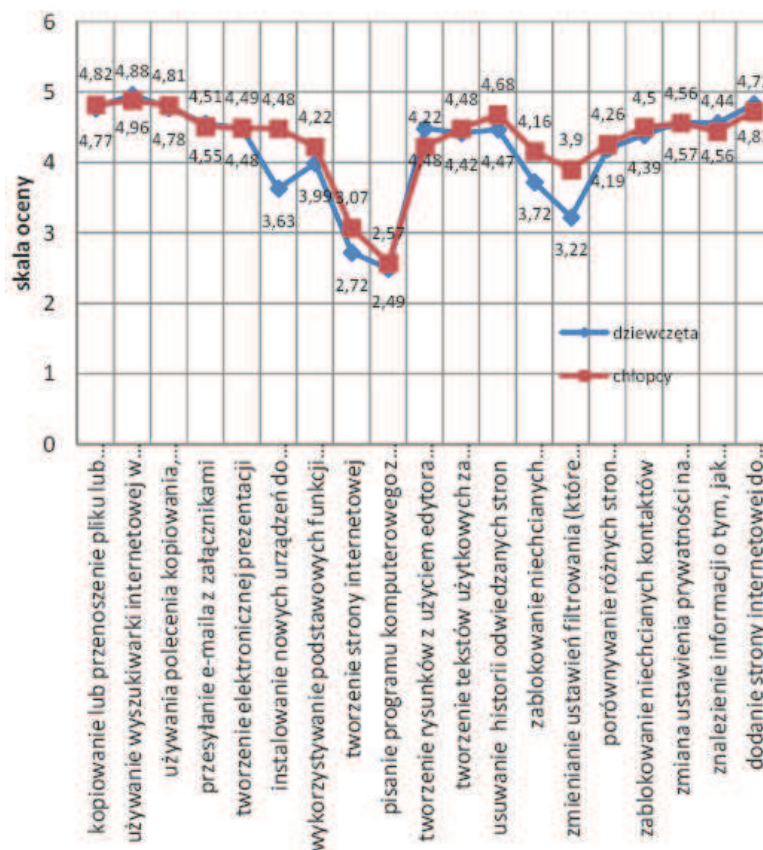
mowania. Brak należytego stopnia posiadania tej umiejętności nie stanowi większego zaskoczenia. Uzyskana średnia ocen (2,54) w sposób właściwy odzwierciedla istniejący stan rzeczy, będący wynikiem stopnia złożoności posługiwania się i tworzenia języka informatycznego, czego praktycznie naucza się młodzież uczęszczającą do gimnazjum na przedmiocie informatyka w wersji rozszerzonej. Stosunkowo niską średnią (2,93) uzyskała także umiejętność tworzenia strony internetowej. Fakt ten ma również swoje wytłumaczenie, wynikające z podstawy programowej, która przewiduje kształcenie tej umiejętności dopiero na etapie gimnazjum. Innymi słowy, uzyskane średnie ocen kompetencji informatycznych z jednej strony potwierdziły zakres nauczanych w szkole umiejętności na poszczególnych poziomach edukacyjnych, z drugiej pokazały, że respondenci aktywnie korzystają z Internetu i sprawnie potrafią się nim posługiwać. Wniosek ten w pełni odzwierciedla dokonana graficzna synteza umiejętności informatycznych osób badanych z podziałem na poziom szkoły, w której realizowali oni swoją ścieżkę edukacyjną (patrz wykres 2).

Wykres 2. Średnia ocena kompetencji informatycznych przez uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum

Źródło: badania własne.

W dalszej kolejności przeanalizowano kompetencje informatyczne respondentów, biorąc pod uwagę ich płeć (rozkład zmiennej patrz wykres 3). Spodziewano się, że w nasyconym nowoczesną technologią środowisku Internetu i jego obsłudze bardziej zadowoleni są chłopcy niż dziewczęta, tym samym, że uczniowie płci męskiej będą w prowadzonej samoocenie poszczególnych umiejętności uzyskiwać wyższe wskaźniki niż ich koleżanki.

Wykres 3. Średnia ocena badanych kompetencji informatycznych z podziałem na płeć

Źródło: badania własne

Jak wynika z wykresu 3, przyjęta wstępnie teza nie znalazła swego pełnego odzwierciedlenia. Można wręcz powiedzieć, że dziewczęta nie różnią się w omawianej kwestii od swoich kolegów. Wyjątek od reguły stanowią tutaj jedynie umiejętności instalowania nowych urządzeń do komputera, typu skaner czy drukarka (chłopcy oceniają swoje umiejętności w tym zakresie na poziomie

4,48, a dziewczęta 3,63), blokowanie niechcianych reklam (średnia ocena chłopców – 4,16, dziewcząt – 3,72) oraz zmienianie ustawień filtrowania stron internetowych przy średniej ocenie 3,9 do 3,22 na korzyść chłopców. Z kolei dziewczęta wyżej oceniały swoje kwalifikacje niż chłopcy w zakresie tworzenia rysunków z użyciem edytora grafiki, uzyskując w tym obszarze średnią ocenę na poziomie 4,48 przy 4,22 u respondentów płci męskiej.

Uzyskany układ zmiennej sugeruje, że dla pokolenia *digital natives*¹⁸ permanentnie stymulowanego i koegzystującego wokół kultu binarnych technologii umiejętność operacyjnego korzystania z Internetu i urządzeń z nim współpracujących jest wyrazem stylu życia i warunkiem społecznego przetrwania. Tym samym „cyfrowi tubylcy”, niezależnie od swojej płci, mają poczucie posiadanych umiejętności, które nabywają nie tylko w procesie zaprogramowanego nauczania, ale przede wszystkim w toku rutynowych czynności dnia codziennego.

Z uwagi na fakt, że badania prowadzono zarówno wśród dzieci wiejskich, jak i miejskich, analizie poddano czynnik wpływu miejsca zamieszkania na posiadany zakres kompetencji informatycznych.

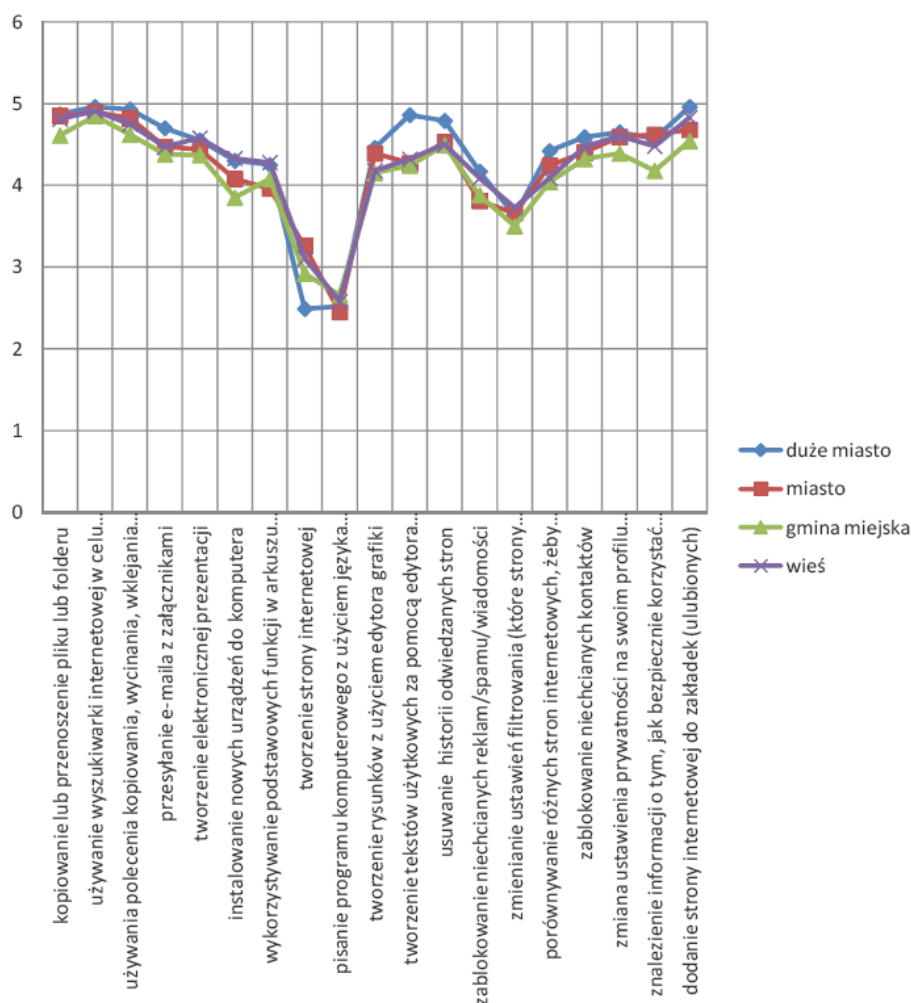
Na bazie zgromadzonych informacji (patrz wykres 4) ustalono, że kompetencje informatyczne dzieci z dużych miast i miasteczek ogólnie są nieznacznie wyższe od dzieci wiejskich oraz żyjących w gminach miejskich. Powyższe stwierdzenie nie dotyczyło jedynie dwóch spośród dziesięciu analizowanych umiejętności, to jest:

- tworzenia strony internetowej – dzieci z dużego miasta oceniają u siebie tę umiejętność na poziomie 2,5, a pozostałe na poziomie 3 i więcej,
- tworzenia tekstów użytkowych za pomocą edytora tekstu – dzieci z dużego miasta opanowały tę czynność na poziomie 4,9, a pozostałe na poziomie 4,2–4,3.

Zaobserwowana prawidłowość potwierdza, iż zakres posiadanych umiejętności zależy nie tylko od indywidualnych cech osobowych użytkownika, czy dostępu do urządzeń (Internetu), ale jest także wypadkową jego uczestnictwa (partycypacji) w wykonywaniu określonych czynności i czasu poświęcanego cy-

¹⁸ Do opisanego pokolenia, które urodziło się w erze nowych technologii i urodzonych w świecie przed powszechną bytnością nowych technologii, w 2001 r. M. Prensky po raz pierwszy użył pojęcia *digital natives* i *digital immigrants*. Pokolenie digitalnych tubylców nie zna świata bez komputerów i Internetu. Nazywa się ich często urodzonymi użytkownikami mediów cyfrowych. Ich wyznacznikiem nie jest konkretny rok urodzenia, ale fakt przyjscia na świat w otoczeniu nowych technologii. Istniejące różnice pomiędzy *digital natives* a *digital immigrants* wyjaśnia się poprzez dowody pochodzące z neurobiologii, psychologii społecznej oraz badań prowadzonych w populacji dzieci używających urządzeń cyfrowych. Z sukcesywnie gromadzonych informacji wynika, że zwykła przepaść międzypokoleniowa ewoluuje w coś nowego, co G. Small i G. Vorgan nazwali nie tyle przepaścią, co otchłanią między mózgami (por. G. Small, G. Vorgan, *iMózg*, Wyd. Vesper, Poznań 2011, s. 46).

berprzestrzeni. Z racji posiadanego do dyspozycji czasu wolnego i istniejących obowiązków można powiedzieć, że dzieci miejskie są pod tym kątem uprzywilejowane. Niebagatelne ma tutaj również znaczenie przygotowania szkoły i jej kadry do realizacji zajęć programowych. W tym względzie wydaje się, że ciągle nieznaczną przewagę mają placówki oświatowe ulokowane w mieście niż na wsi, o czym na poszczególnych etapach nauczania dowodzą uzyskiwane końcowe wyniki egzaminowanej młodzieży.

Wykres 4. Ocena opanowania kompetencji informatycznych przez respondentów z podziałem na miejsce zamieszkania

Źródło: badania własne.

Aktywność nastolatków w sieci

W prowadzonym badaniu starano się także uzyskać wiedzę na temat rodzaju aktywności podejmowanej przez uczniów w środowisku sieci i jej nasilenia. Diagnozując ten aspekt funkcjonowania respondentów, poproszono ich o udzielenie informacji na temat, jaki rodzaj aktywności podejmują w Internecie i jak często to robią. Dla ułatwienia doboru odpowiedzi, w skonstruowanym kwestionariuszu ankiety zawarto najbardziej typowe przejawy podejmowanej aktywności w Internecie wraz z możliwością ich uzupełnienia. Z kolei zakres częstotliwości określono na pięciostopniowej skali Likerta, która w swoim dwubiegowym położeniu, na jednym końcu oznaczonym cyfrą „1” uwzględniała brak realizacji określonej czynności, a na drugim, o wartości „5”, realizowanie jej zaw sze w chwili kontaktu z komputerem.

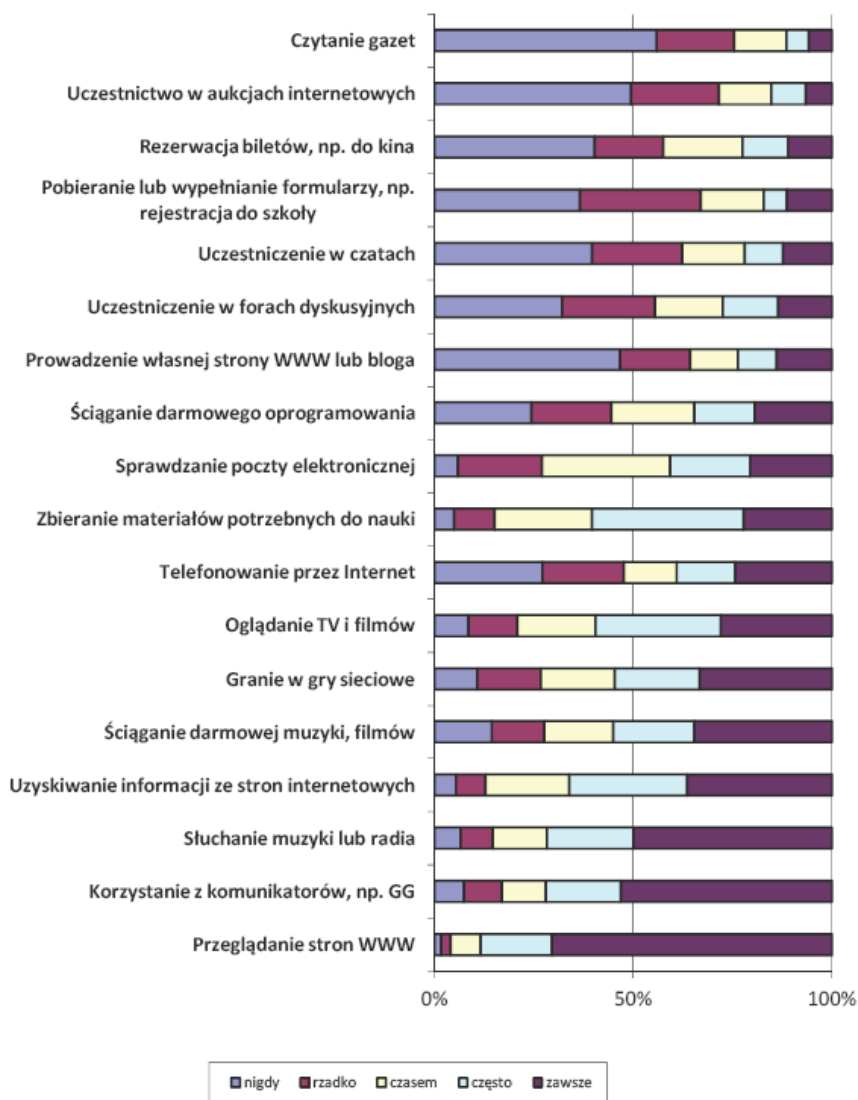
Z uzyskanego rozkładu zmiennej (patrz wykres 5) wynika, że codziennością dla badanych jest kontakt z siecią, na który składa się głównie: przeglądanie stron WWW (70,3%), komunikowanie za pomocą komunikatorów (53,1%), słuchanie muzyki lub radia (50,1%) uzyskiwanie informacji o różnej tematyce ze stron internetowych (36,3%) czy też ściąganie darmowej muzyki (34,6%). Natomiast do rzadko przejawianych form aktywności zaliczyć należy: czytanie wydań elektronicznych gazet (5,9%) oraz uczestniczenie w aukcjach internetowych (6,6%).

Analizując rodzaje przejawianej aktywności młodzieży w sieci, w dalszej kolejności sprawdzono, czy na jej rodzaj ma wpływ miejsce zamieszkania. Do określenia siły związku pomiędzy wyszczególnionymi zmiennymi wykorzystano współczynnik r -Pearsona.

Interpretując uzyskany średni iloczyn wystandaryzowanych par wartości, ustalono, że istnieją pewne związki istotne statystycznie, choć słabe pomiędzy poszczególnymi aktywnościami podejmowanymi przez respondentów w sieci a miejscem ich zamieszkania. Stwierdzono, że uczniowie mieszkający w gminie wiejskiej rzadziej dokonują rezerwacji biletów do kina ($r=-0,138$), telefonują przez Internet ($r=-0,117$), słuchają muzyki i radia przez Internet ($r=-0,107$), tworzą czy prowadzą własne strony WWW bądź blogi ($r=-0,089$) niż młodzież zamieszkująca w mieście¹⁹. Wymienione czynności, oprócz słuchania muzyki i radia przez Internet, zajmują niskie pozycje w rankingu i w decydujący sposób nie różnicują aktywności badanych. Natomiast aktywność słuchania muzyki i radia przez Internet, jako aktywność plasująca się w ogólnym rankingu aktywności na poziomie trzecim, towarzyszy codziennie 43% uczniów wiejskich i 56% respondentów zamieszkujących w gminie miejskiej oraz 58% uczniów z miasta i dużych miast. Dodatkowo, znajduje się ona wśród młodzieży wiejskiej

¹⁹ Wszystkie współczynniki r są podane na poziomie istotności $p < 0,01$.

na szóstą pozycję w rankingu aktywności wykonywanych zawsze, gdy usiądą oni do komputera, zaś w grupie dzieci zamieszkujących w gminie miejskiej – na trzeciej pozycji, a wśród badanych mieszkańców miast – na miejscu drugim.

Wykres 5. Rodzaje aktywności podejmowane przez respondentów w sieci i ich częstotliwość

Źródło: badania własne.

Zebrane dane pokazują także, że zmienna wieku oraz poziomu szkoły (szkoła podstawowa – gimnazjum) nie różnicuje pięciu najważniejszych, podejmowanych przez respondentów aktywności w Internecie. Jediną różnicą w rankingu tych aktywności jest wystąpienie u szóstoklasistów, zamiast czynności ściągania muzyki, granie w gry sieciowe. Co trzeci badany uczeń klasy VI szkoły podstawowej gra w gry sieciowe zawsze, kiedy usiądzie do Internetu. Z kolei wśród badanych gimnazjalistów czynność ta występuje, ale na dalszych miejscach w rankingu. Współczynnik Pearsona dla tych zależności wyniósł odpowiednio 0,248 i 0,225 przy poziomie istotności 0,01.

Ponadto, na podstawie zebranych wyników można stwierdzić, że płeć różnicuje wybory respondentów tylko w obszarze grania w gry sieciowe. Chłopcy dwa razy częściej niż dziewczęta wskazują na granie w gry online, a współczynnik Pearsona przy poziomie istotności $-0,01$ wynosi 0,296.

Analizując korelacje pomiędzy zmiennymi: rodzaj aktywności w Internecie a posiadane przez badanych kompetencje internetowe, za pomocą współczynnika Pearsona ustalono następujące zależności istotne statystycznie: im osoba lepiej opanowała umiejętność instalowania nowych urządzeń do komputera, tym częściej ściąga darmowe oprogramowanie (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,377 na poziomie istotności 0,01), uczestniczy w forach dyskusyjnych (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,314 na poziomie istotności 0,01), kupuje produkty przez Internet (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,312 na poziomie istotności 0,01), uczestniczy w czatach (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,228 na poziomie istotności 0,01), pobiera i wypełnia różne formularze z sieci (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,218 na poziomie istotności 0,01) oraz korzysta z komunikatorów internetowych, np. GG (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,208 na poziomie istotności 0,01). Ponadto wskazać należy na istotny, choć słaby, związek statystyczny umiejętności wysyłania e-maila z załącznikami z:

- częstością sprawdzania poczty elektronicznej (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,275 na poziomie istotności 0,01),
- korzystaniem z komunikatorów GG (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,255 na poziomie istotności 0,01),
- z przeglądaniem stron WWW (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,223 na poziomie istotności 0,01),
- czytaniem w Internecie gazet i czasopism (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,205 na poziomie istotności 0,01).

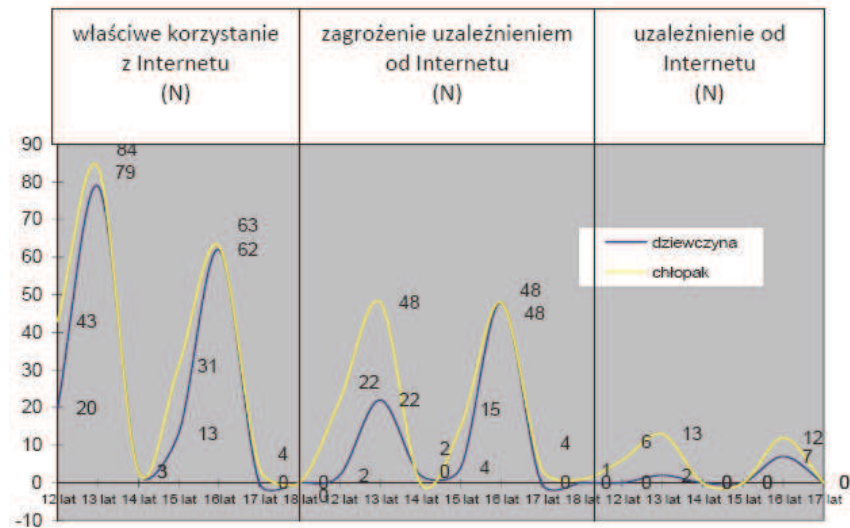
Dodatkowo ustalono, że im większe kompetencje respondenta w zakresie tworzenia własnej strony internetowej lub bloga, tym częściej wśród jego internetowych aktywności pojawiają się: tworzenie lub modyfikacja własnej strony internetowej (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,473 na poziomie istotności 0,01), uczestnictwo w czatach (współczynnik r -Pearsona wynosi 0,228 na po-

ziomie istotności 0,01) oraz robienie zakupów przez Internet (współczynnik r-Pearsona wynosi 0,228 na poziomie istotności 0,01).

Uzależnienie od komputera i Internetu

Problemem podjętym w badaniu była również kwestia poziomu uzależnienia respondentów od sieci oraz próba odpowiedzenia na pytanie, czy uzależnienie ma związek z poziomem kompetencji informatycznych badanych osób.

Stopień uzależnienia od Internetu badanej młodzieży określono za pomocą „testu diagnozującego poziom uzależnienia od Internetu” K. Young²⁰. Respondenci wypełnili test, który składał się z 20 pytań, oznaczając częstość zachowania poruszanego w pytaniu na 5-stopniowej skali, zaczynając od „nigdy” (1 punkt), a kończąc na „zawsze” (5 punktów). Wyniki końcowe, otrzymane przez poszczególnych uczniów, pogrupowano ze względu na: korzystanie z Internetu bez cech zależności patologicznej, zagrożenie patologicznym używaniem Internetu (uzależnieniem) oraz patologiczne używanie Internetu (uzależnienie). Zebrane wyniki w tym obszarze prezentuje wykres 6.

Wykres 6. Poziom uzależnienia od Internetu a wiek i płeć badanych

Źródło: badania własne.

²⁰ Pytania, które dotyczyły pracy zawodowej, dostosowano do wieku badanego poprzez wprowadzenie pojęcia nauki w szkole.

Z uzyskanych danych wynika, że 34,5% chłopców i 67% dziewcząt wykorzystuje Internet w sposób właściwy, a ich zachowania nie wskazują na podejmowanie zachowań ryzykownych, stwarzających zagrożenie uzależnieniem od sieci. Co piąty chłopiec (21%) i co trzecia dziewczyna (30%) podejmuje w Internecie aktywność, która lokuje ich w strefie zagrożenia patologicznym używaniem Internetu. Z kolei 3% dziewcząt i 5% chłopców wykazuje symptomy uzależnienia od Internetu. Podział ze względu na poziom szkoły, do której uczęszczał badany, oraz jej lokalizację (wieś, gmina miejska, miasto) w omawianych obszarach przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Poziomy używania Internetu przez badanych a rodzaj szkoły i jej lokalizacja

Poziom uzależnienia od Sieci	Wieś		Gmina miejska		Miasto		Duże miasto		Razem	
	Ś (N)	Gimnazjum (N)	Ś (N)	Gimnazjum (N)	Ś (N)	Gimnazjum (N)	Ś (N)	Gimnazjum (N)	Ś (N)	Gimnazjum (N)
1	72	32	84	59	43	42	36	37	235	170
2	38	47	24	27	19	25	15	21	96	120
3	5	9	7	4	5	2	4	4	21	19

1 – korzystający z Internetu w sposób właściwy

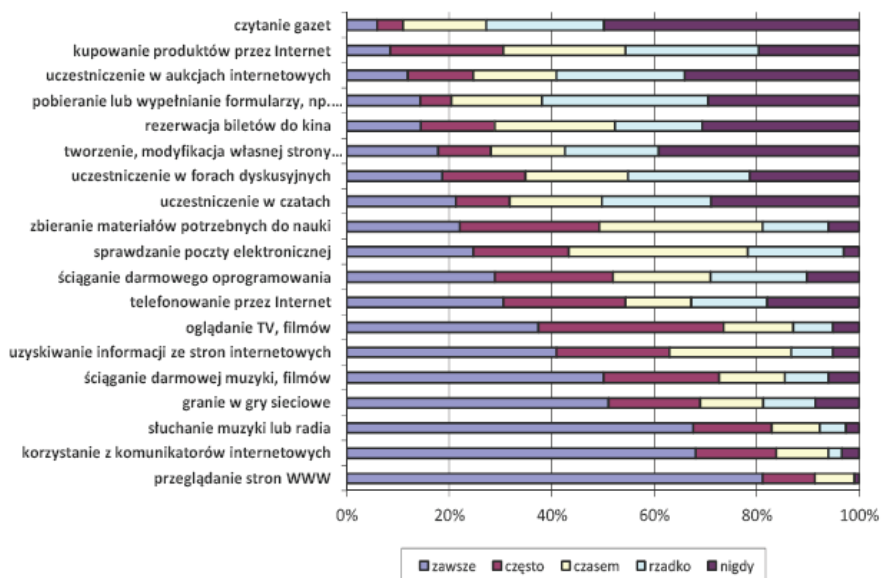
2 – korzystający z Internetu wykazujący zagrożenie patologicznym używaniem go (zagrożenie uzależnieniem od Sieci)

3 – korzystający z Internetu w sposób patologiczny (uzależnienie od Sieci)

Źródło: badania własne.

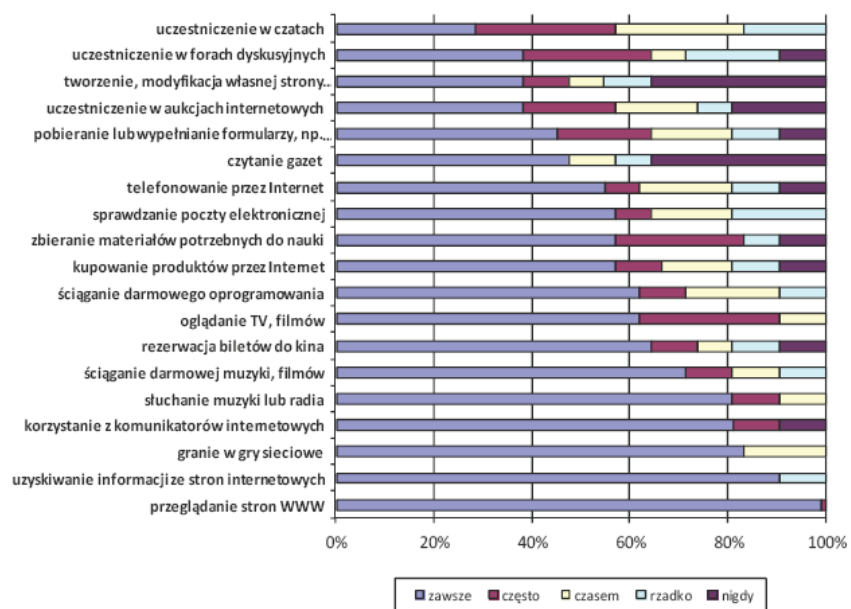
Interpretując wyniki zawarte w tabeli 3, można stwierdzić występowanie zwiększonej liczby uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od Internetu wraz ze wzrostem poziomu kształcenia badanej młodzieży.

Biorąc pod uwagę poziom uzależnienia od Internetu, przeanalizowano aktywności uczniów w sieci w grupie respondentów wykazujących zagrożenie patologicznym używaniem Internetu oraz w grupie patologicznie go używającej (uzależnionej od niego). Wykaz internetowych aktywności w obu wymienionych grupach przedstawiają wykresy 7 i 8.

Wykres 7. Aktywności podejmowane w Internecie przez młodzież zagrożoną patologicznym używaniem sieci

Źródło: badania własne.

Wykres 8. Aktywności podejmowane w Internecie przez młodzież patologicznie używającą sieci

Źródło: badania własne.

Na podstawie wyników przedstawionych na wykresach 7 i 8 można wnioskować, że podejmowane w Internecie aktywności zmieniają się wraz ze wzrostem patologicznego używania sieci. Młodzież zagrożona uzależnieniem od Internetu, w 81% – siadając do komputera – zawsze przegląda strony WWW. Z kolei w przypadku uzależnionych osób, grupa ta sięga prawie 100%.

Oprócz wymienionej aktywności do najczęściej wykonywanych czynności w sieci (w kategorii „zawsze”), wśród zbiorowości zagrożonych uzależnieniem, należy: korzystanie z komunikatorów internetowych oraz słuchanie muzyki lub radia. Natomiast w grupie patologicznie korzystającej z sieci badani wskazywali na: wykorzystanie Internetu do poszukiwania potrzebnych informacji oraz granie w gry sieciowe, które są uznawane przez specjalistów za najbardziej uzależniające obok wirtualnych znajomości (por. P. Szymborka-Kracz)²¹.

Podsumowanie

W konkluzji do przeprowadzonych badań należy stwierdzić, że uzyskane wyniki w zakresie posiadanych kompetencji informatycznych przez uczniów z klas VI SP i III gimnazjum różnią się od informacji zawartych w raporcie *Students On Line*²². Opublikowany raport wskazuje, że znaczna część polskich nastolatków ma poważne kłopoty z efektywnym szukaniem informacji w sieci. Umiejętności tej nie posiada aż co czwarty z nich, co daje Polsce jedno z ostatnich miejsc – 16 w rankingu na 19 państw. Takich problemów i niedyspozycji nie zauważają u siebie ankietowani respondenci, deklarując wysokie własne kompetencje w obsłudze Internetu. Zaistniała różnica ocen tego stanu rzeczy, bez dalszych kierunkowych badań, trudna jest do szczegółowej interpretacji. Należy jednak mieć nadzieję, że ostateczna diagnoza tej kwestii uzyskana zostanie przez Instytutu Badań Edukacyjnych, który w bieżącym roku przeprowadzi pomiar analfabetyzmu komputerowego i informacyjnego ICILS (*International Computer and Information Literacy Study*)²³. Najważniejszą częścią tego pomiaru będzie test dla ucznia, polegający na rozwiązaniu dwóch modułów kontrolnych, składających się z praktycznych zadań wykonywanych przy pomocy komputera. Poza testem komputerowym każdy uczeń dodatkowo wypełni kwe-

²¹ P. Szymborska-Karcz, *Internet – nałóg XXI wieku*, źródło: <http://www.e-marketing.pl/artyk/artyk115.php> [dostęp: 20.10.11].

²² Raport *Students On Line* jest elementem cyklicznego projektu PISA 2009 (z ang. *Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów*) realizowanego przy OCDE. Jego celem jest porównanie różnych umiejętności internetowych u nastolatków z 19 krajów.

²³ G. Gregorczyk, *O analfabetyzmie komputerowym i cyfrowym słów kilka*, „Meritum” 2001, nr 3, s. 94.

stionariusz dotyczący m.in. jego doświadczeń komputerowych oraz przyjmowanych postaw wobec technologii informacyjnych²⁴.

Dodatkowo, wnioskiem wynikającym z badań jest konieczność dalszego rozwijania kompetencji informatycznych uczniów. Chodzi tutaj nie tylko o zmianę podejścia użytkownika do komputera w szkole i uczenia umiejętności jego poprawnej obsługi czy też krytycznego wyboru dostępnych informacji znajdujących się w Internecie. Zadaniem szkoły powinno być także przeciwdziałanie zjawisku nadmiernego korzystania przez osoby małoletnie z nowych technologii, które to zagrożenie zostało zdiagnozowane w niniejszym badaniu. W uzupełnieniu tego stwierdzenia należy podkreślić, że polska szkoła nie jest beczynna. Wystarczy powiedzieć, że 3 kwietnia 2012 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie „Rządowego programu rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych – Cyfrowa szkoła”²⁵ oraz wydała rozporządzenie w sprawie warunków, form i trybu realizacji przedsięwzięcia dotyczącego rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych²⁶.

Bibliografia

- Castells M., *Spoleczeństwo sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
- Czeladko R., *Polscy uczniowie bezradni w sieci*, „Rzeczpospolita” 2011, nr 149.
- Gregorczyk G., *O analfabetyzmie komputerowym i cyfrowym słów kilka*, „Meritum” 2001, nr 3.
- Janczak D., Kędracka E., Rostkowska M., *Narzędzia TIK wspomagające projekt gimnazjalny. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjów*, źródło:

²⁴ Ibidem, s. 94–95.

²⁵ Program opiera się na założeniu, że jednym z zasadniczych zadań współczesnej szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Jego celem jest rozwijanie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania TIK w procesie edukacji oraz wspieranie zmiany modelu nauczania w kierunku rozwijania kreatywności, umiejętności kooperacji oraz krytycznego myślenia, w tym wyszukiwania, oceny i twórczego wykorzystywania dostępnych źródeł wiedzy (*Rada Ministrów przyjęła program „Cyfrowa szkoła”*, źródło: [https://docs.google.com/viewer? a=v&q=cache: Ta58MS58w8YJ:www.kuratorium.opole.pl/edukacja_informacyjna/cyfrowa_szkola/zal_do_uchwaly_28_02_2012.pdf+Rz%C4%85dowego+programu+rozwijania+kompetencji+uczni%](https://docs.google.com/viewer? a=v&q=cache: Ta58MS58w8YJ:www.kuratorium.opole.pl/edukacja_informacyjna/cyfrowa_szkola/zal_do_uchwaly_28_02_2012.pdf+Rz%C4%85dowego+programu+rozwijania+kompetencji+uczni%20) [data dostępu 23.08.2012]).

²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 kwietnia 2012 r. w sprawie warunków, form i trybu realizacji przedsięwzięcia dotyczącego rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych, źródło: http://www.men.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2795mid=134 [data dostępu: 23.08.2012].

- <http://www.ore.edu.pl/strona-re/phocadownload/EFS/poradniktikwpgpop.pdf> [dostęp: 20.07.2012].
- Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo na tle danych dla UE*. Wstępny raport z badań EU Kids Online przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9–16 lat i ich rodziców, Warszawa 2010, źródło: www.eukidsonline.net [dostęp: 27.04.11].
- Krzysztofek K., *Zmiana permanentna? Refleksje o zmianie społecznej w epoce technologii cyfrowych*, „Studia Socjologiczne” 2012, nr 4.
- Krzysztofek K., Szczepański M.S., *Zrozumieć rozwój. Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych*, Wyd. UŚ, Katowice 2005.
- Majchrzak P., Ogińska-Bulik N., *Uzależnienie od Internetu*, Wyd. AHE, Łódź 2010.
- Piecuch A., *Kompetencje informacyjne*, [w:] *Klucowe kompetencje a technice izdelavanie*, red. J. Pavelka, Wyd. PULIB, Presova 2007, źródło: http://www.pulib.sk/elpub2/FHPV/Pavelka2/pdf_doc/piecuch.pdf [dostęp: 27.04.12].
- Poprawa R., *Definicja i kryteria diagnostyczne Problematycznego Używania Internetu*, źródło: <http://www.psychologia.uni.wroc.pl/uploads/KryteriaPUI.pdf> [dostęp: 25.08.2012].
- Small G., Vorgan G., *iMózg*, Wyd. Vesper, Poznań 2011.
- Szpunar M., *Nowe-stare medium*, Wyd. IFIS PAN, Warszawa 2012.
- Szyborska-Karcz P., *Internet – nałóg XXI wieku*, źródło: <http://www.e-marketing.pl/artyk/artyk115.php> [dostęp 20.10.11].
- Wensel M., Filiksiak M., Toczyński P., *Raport „Portret Internauty”*, CBOS, Gazeta.pl, Warszawa 2009.
- Zarycki T., *Spoleczne konsekwencje rozwoju Internetu – rewolucja czy reprodukcja struktur społecznych?*, [w:] *Spoleczna przestrzeń Internetu*, red. D. Batorski, M. Marody, A. Nowak, Wyd. SWPS, Warszawa 2006.

Streszczenie

Młodzież w świecie online a ich kompetencje internetowe

Artykuł prezentuje wyniki badań przeprowadzonych w 2012 roku wśród uczniów szóstych klas szkoły podstawowej i trzecich klas gimnazjum na terenie województwa śląskiego. Badania miały na celu określenie posiadanych przez respondentów kompetencji informatycznych oraz wskazanie zależności pomiędzy nimi a rodzajami aktywności uczniów w świecie online. Diagnostują one również zjawisko uzależnienia młodzieży od Internetu. Rezultaty prezentowanych badań wskazują na potrzebę działań szkoły w zakresie bezpiecznego korzystania przez dzieci i młodzież z Internetu.

Summary

Youth in the online world and their computer competences

The article presents results of the research carried out among sixth and tenth graders in schools of the Silesia region in 2012. The main purpose of studies was to define respondents' IT competences and to show the relationships between them and the other types of students' activities in the online world. The research diagnosed also the phenomenon of students' addiction to the Internet. The results of this study revealed that school should take some action focused on the safe Internet use by children and teenagers.